

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6030508 «Фінанси і кредит»
за спеціалізацією «Банківська справа»

на тему: «Банківське споживче кредитування в Україні»

Виконавець:

студент факультету
фінансів та банківської справи 41 групи
Драгнєв Руслан Костянтинівич

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

к.е.н., ст. викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Гаркуша Ю.О.

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис

Одеса 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. У сучасних умовах економічного розвитку споживче кредитування суттєво впливає не лише на забезпечення потреб населення, а й на загальний розвиток економіки країни в усіх напрямках господарської діяльності. Споживчий кредит займає важливе місце у пошуку шляхів виходу України з кризового стану, впливає на розвиток ефективної банківської системи та подальше удосконалення кредитних відносин банківських установ з позичальниками. Споживче кредитування відіграє суттєву роль у задоволенні потреб населення, підвищенні життєвого рівня, забезпеченні соціального захисту та розвитку. Все це зумовлює необхідність проведення глибокого дослідження та аналізу такої економічної категорії як споживчий кредит.

Мета кваліфікаційної роботи – дослідження та удосконалення теоретичних і методичних основ організації банківського споживчого.

Відповідно до мети дослідження було сформульовано такі **завдання кваліфікаційної роботи:**

- дослідити основні теоретичні основи споживчого кредитування;
- охарактеризувати інформаційно-правове забезпечення банківського кредитування населення;
- провести аналіз розвитку ринку споживчого кредитування в Україні;
- дослідити процес споживчого кредитування на прикладі АТ «Ощадбанк»;
- дослідити особливості визначення кредитоспроможності клієнта;
- дослідити зарубіжний досвід споживчого кредитування;
- визначити проблеми споживчого кредитування в Україні;
- запропонувати шляхи удосконалення кредитування фізичних осіб в Україні.

Об'єктом дослідження є процес банківського споживчого кредитування.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи організації банківського споживчого кредитування.

Методи дослідження. У дипломній роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: метод наукових абстракцій, методи аналізу та синтезу, метод порівняння, табличний метод, метод коефіцієнтів та методи графічного зображення, статистичні методи.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-законодавчі акти України й інших країн, які регулюють діяльність банків, інструкції та положення НБУ, наукові публікації вітчизняних і закордонних учених, матеріали наукових конференцій, дані звітності банківських установ, офіційних статистичних збірників.

Актуальність дослідження. У сучасних умовах економічного розвитку споживче кредитування суттєво впливає не лише на забезпечення потреб населення, а й на загальний розвиток економіки країни в усіх напрямках господарської діяльності. Споживчий кредит займає важливе місце у пошуку шляхів виходу України з кризового стану, впливає на розвиток

ефективної банківської системи та подальше удосконалення кредитних відносин банківських установ з позичальниками. Споживче кредитування відіграє суттєву роль у задоволенні потреб населення, підвищенні життєвого рівня, забезпеченні соціального захисту та розвитку. Все це зумовлює необхідність проведення глибокого дослідження та аналізу такої економічної категорії як споживчий кредит.

Мета кваліфікаційної роботи – дослідження та удосконалення теоретичних і методичних основ організації банківського споживчого.

Відповідно до мети дослідження було сформульовано такі **завдання кваліфікаційної роботи**:

- дослідити основні теоретичні основи споживчого кредитування;
- охарактеризувати інформаційно-правове забезпечення банківського кредитування населення;
- провести аналіз розвитку ринку споживчого кредитування в Україні;
- дослідити процес споживчого кредитування на прикладі АТ «Ощадбанк»;
- дослідити особливості визначення кредитоспроможності клієнта;
- дослідити зарубіжний досвід споживчого кредитування;
- визначити проблеми споживчого кредитування в Україні;
- запропонувати шляхи удосконалення кредитування фізичних осіб в Україні.

Об'єктом дослідження є процес банківського споживчого кредитування.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи організації банківського споживчого кредитування.

Методи дослідження. У дипломній роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: метод наукових абстракцій, методи аналізу та синтезу, метод порівняння, табличний метод, метод коефіцієнтів та методи графічного зображення, статистичні методи.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-законодавчі акти України й інших країн, які регулюють діяльність банків, інструкції та положення НБУ, наукові публікації вітчизняних і закордонних учених, матеріали наукових конференцій, дані звітності банківських установ, офіційних статистичних збірників.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменувань) та 2-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 83 сторінки. Основний зміст викладено на 68 сторінках. Робота містить 11 таблиць, 17 рисунків.

У першому розділі кваліфікаційної роботи «**Теоретичні основи організації споживчого кредитування**» досліджено економічну сутність поняття банківського кредиту, його класифікацію, а також особливості банківського споживчого кредитування. Також у розділі досліджено інформаційно-правове забезпечення кредитування фізичних осіб.

Охарактеризована нормативна база, яка представлена законами. Інструкціями, положеннями. Вказано, що інформаційне забезпечення у банку повинно організовуватися на основі певних принципів, зокрема: репрезентативність; зрозумілість; своєчасність; цілеспрямованість інформації; достовірність; об'єктивність.

У другому розділі «Оцінювання стану розвитку банківського споживчого кредитування в Україні» проаналізовано розвиток ринку споживчого кредитування за останній період. Зазначено, що динаміка банківського споживчого кредитування в Україні за період 2014 – 2018 рр. свідчить, що темпи кредитування фізичних мали тенденцію до збільшення. Визначено, що 90% приросту кредитного портфеля фізичних осіб припало на кредити на поточне споживання, близько 7% – на автокредити, майже 2% – на кредити на придбання та реконструкцію нерухомості. Також, на основі, аналізу зроблено висновок, що у структурі споживчих кредитів АТ «Ощадбанк» у 2014-2018 рр. збільшилась частка карткових кредитів і на кінець 2018 р. вони складають 37,3% усіх споживчих кредитів (у 2014 р. – 21%), а також автокредитів, частка яких зросла до 14,7%. Значно знизилась частка (з 34,6% у 2014 р. до 18,8% у 2018 р.) споживчих кредитів, забезпечених нерухомістю і гарантіями. Така динаміка пояснюється загальним трендом у банківській системі в останні роки, коли банки перейшли на кредитування у вигляді карткових кредитів. Зазначено, що питома вага кредитів АТ «Ощадбанк», віднесених до 5 класу за типом позичальника склала станом на 01.04.2019 р. 41,9%, що вказує на значну кількість позичальників з критичним фінансовим станом.

У третьому розділі «Перспективи розвитку банківського споживчого кредитування в Україні» досліджено міжнародний досвід кредитування фізичних осіб. Визначено фактори, які впливають на розвиток споживчого кредитування на макро і макрорівнях. Виділено економічні умови розвитку споживчого кредитування. Вказані умови отримання споживчих кредитів в банках та небанківських фінансових установах. Виділено основні проблеми та шляхи їх подолання споживчого кредитування в Україні.

На основі проведеного дослідження нами запропоновані наступні пропозиції щодо удосконалення процесу кредитування населення: зниження відсоткових ставок за споживчими кредитами за рахунок застосування ефективних методик ризик-менеджменту; посилення дієвості кредитних бюро, формування єдиної бази позичальників; удосконалення співпраці банку з позичальником, зокрема покращити якість інформаційного забезпечення процесу кредитування.

ВИСНОВКИ

Споживчий кредит - грошові кошти, що надаються споживачу (позичальникові) на придбання товарів (робіт, послуг) для задоволення потреб, не пов'язаних з підприємницькою, незалежною професійною діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника.

Суб'єктами споживчого кредиту, взагалі, можуть бути: в ролі позичальника - фізичні особи; в ролі кредитора: банки, торгові організації, кредитні установи небанківського типу, підприємства, де працюють позичальники; інші фізичні особи.

Об'єктом кредиту виступають: – витрати, пов'язані з задоволенням потреб населення поточного характеру; – витрати, пов'язані з придбанням товарів тривалого користування; – витрати капітального характеру на будівництво, придбання чи ремонт житла; газифікацію індивідуальних житлових будинків, приєднання їх до мереж водопостачання; на будівництво надвірних будівель, придбання і будівництво садових будинків і таке інше; – витрати на невідкладні потреби.

Принципи кредитування єдині для всіх форм кредиту. Ці принципи притаманні і для споживчого кредиту. Споживчий кредит як різновид банківського кредиту надається позичальнику на принципах забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового характеру використання.

До нормативно правового забезпечення процесу кредитування належать чинні закони України, Постанови Кабінету Міністрів України, накази та постанови Національного банку України, накази та постанови міністерств та відомств.

Захист прав споживачів фінансових послуг під час кредитування фізичних осіб регламентується і внутрішніми нормативними документами банків. Це кредитна політика, Положення про кредитування, інше.

До внутрішньої інформації банку також належить, окрім нормативних актів установи і даних, що характеризують кредитні продукти, також інформація, яку збирає та подає служба безпеки банку, використовуючи власні джерела надходження даних.

Незважаючи на зменшення за останні роки кількості банків та труднощі у їх діяльності, спостерігається незначне збільшення їх активів, починаючи з 2017 р., що дозволяє зробити висновок про підвищення потужності та стабільності вітчизняних банків. Частка кредитів у активах банків протягом останніх років становить близько 80%. Зокрема, станом на кінець 2018 р. цей показник складає 82,29%

За період з 2007-2012 рр. найбільшу питому вагу займали споживчі кредити строком більше 5 років. Зокрема у 2009 р. такі кредити склали 56,4% від загальної суми споживчих кредитів. Починаючи з 2013 р. банки в основному надають короткострокові кредити до одного року, частка яких у 2018 р. склала 46%.

Понад 90% приросту кредитного портфеля фізичних осіб припало на кредити на поточне споживання, близько 7% – на автокредити, майже 2% – на кредити на придбання та реконструкцію нерухомості. Авто- та іпотечне кредитування стають менш концентрованими внаслідок входження нових банків у ці сегменти.

Протягом кризових 2014-2015 рр. обсяг кредитування різко зменшився. Проте, у 2017 р. кредитний портфель АТ «Ощадбанк» збільшився на 13,0% до розміру 74502,5 млн. грн. У 2018 р. кредитна активність банку була дещо

нижчою, що вплинуло на показники кредитної діяльності, зокрема на кінець 2018 р. обсяг кредитного портфелю АТ «Ощадбанк» становить 67543,2 млн. грн., що на 9,3% менше за попередній період.

У структурі споживчих кредитів АТ «Ощадбанк» у 2014-2018 рр. збільшилась частка карткових кредитів і на кінець 2018 р. вони складають 37,3% усіх споживчих кредитів (у 2014 р. – 21%), а також автокредитів, частка яких зросла до 14,7%. Значно знизилась частка (з 34,6% у 2014 р. до 18,8% у 2018 р.) споживчих кредитів, забезпечених нерухомістю і гарантіями. Така динаміка пояснюється загальним трендом у банківській системі в останні роки, коли банки перейшли на кредитування у вигляді карткових кредитів.

З метою покращення удосконалення процесу визначення кредитоспроможності клієнта АТ «Ощадбанк» співпрацює з ПАТ «Перше всеукраїнське бюро кредитних історій», ПАТ «Міжнародне Бюро кредитних історій», ТОВ «Українське бюро кредитних історій»;

Питома вага кредитів АТ «Ощадбанк», віднесених до 5 класу за типом позичальника склала станом на 01.04.2019 р. 41,9%, що вказує на значну кількість позичальників з критичним фінансовим станом.

У країнах Центральної та Східної Європи цікавість населення до кредитування останніми роками тут постійно зростає у зв'язку з підвищенням життєвого рівня і зниженням відсоткових ставок місцевих банків. Одним і факторів впливу на попит на споживчі кредити є ціна. Наприклад вартість кредиту на купівлю автомобіля у Великобританії становить 2-3 % на рік.

На сучасному етапі кредитні бюро створено більше ніж у 120 країнах світу на основі різних форм. Розрізняють два види кредитних бюро: державні реєстри; приватні реєстри.

Досить важливу роль у правовому регулюванні споживчого кредитуванні у країнах Європейського союзу відіграє комплекс наднаціональних правових норм ЄС, закріплений у Директиві 2008/48/ЄС. Цей документ було розроблено з метою пришвидшення темпів розвитку транскордонного ринку споживчого кредиту в межах ЄС при одночасному зміцненні захисту споживача в даному секторі.

На банківське споживче кредитування здійснюють вплив макроекономічні чинників, а саме: політична ситуація в країні; загальний стан економіки країни; грошово-кредитна політика Національного банку; доходів (витрат) населення і їх походження, підвищення соціальної захищеності населення; рівень конкуренції (враховуючи наявність кредитних спілок, ломбардів, торгівельних посередників); конкуренція; рівень довіри до банківської системи; рівень соціального напруження. А також мікроекономічні чинники: кредитний потенціал банку; ступінь ризику; стабільність депозитів; професійна підготовленість працівників банку; цінова політика банку.

Рівень ВВП на душу населення в Україні на порядок нижчий, ніж в таких країнах як Болгарія, Литва, Польща, не говорячи вже про такі високорозвинуті країни як Німеччина та Франція. Слід зауважити, що даний

показник в Україні протягом 2014-2015 рр. демонстрував падіння, що пояснюється соціально-політичною кризою та економічними проблемами в країні. Починаючи з 2016 рр. ВВП на душу населення повільно зростає і станом на 2018 р. становить 9283 дол. США (Польща – 31939 дол. США).

Рівень безробіття в Україні протягом останніх років перебуває на рівні 9-10%. Слід зауважити, що на даний показник впливає відтік робочої сили в інші країни та низький рівень заробітної плати.

Темп зростання середньої заробітної плати в Україні протягом 2014-2016 рр. значно нижчий, ніж ІСЦ, що говорить про зниження реальних доходів в країні в цей період. Це вплинуло стало причиною погіршення кредитоспроможності населення. У 2016 р. показник ІСЦ сягнув 43,3%, заробітна ж плата в цей період зросла лише на 23,8%. Починаючи з 2017 р. темп зростання заробітної плати є вищим у порівнянні з рівнем споживчої інфляції.

Кредитування населення в Україні зросло на понад 35% у 2018 р. Востаннє темпи приросту гривневих позик були вищими у 2007 році (понад 80%).

Більшість кредитів – це кредити на поточні потреби. Привабливість цього напрямку кредитування для банків зумовлена суттєво вищою дохідністю порівняно з корпоративними кредитами. Крім того, регуляторні вимоги до оцінки кредитного ризику є м'якшими.

Питома вага чистих кредитів фізичним особам становить лише 3,5% від ВВП, що майже втричі нижче, ніж до кризи 2014 – 2015 рр. Боргове навантаження на фізичних осіб також низьке. Воно становить лише 9,1% наявного річного доходу.